

ROLUL PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE ÎN VALORIFICAREA INOVAȚIILOR

BRAD ECATERINA, masterandă, TIDE-191m

Academia de Studii Economice a Moldovei

Republica Moldova, mun. Chișinău, ASEM, Str. Mitropolit G. Bănulescu – Bodoni, 61

e-mail: ecaterina.brad.96@inbox.ru

***Abstract.** In the modern world the intellectual property plays a key role in promoting new ideas. The intellectual property, invention, creativity and innovation are considered the main engine of the economic development.*

Through this research the authors have proposed to present the notion of “intellectual property” and its key-elements, as well as its role in fostering innovations. The role of intellectual property and its development trends were analyzed, by highlighting countries’ practices in enhancing the role of intellectual property in developing innovations. A special focus of the paper is the analysis of the intellectual property development in the Republic of Moldova and the concrete steps to do for the development of innovations.

***Key words:** intellectual property, innovations, development, creativity*

JEL CLASIFICATION: O34

INTRODUCERE

În ultima perioadă rolul proprietății intelectuale în toate sferile de activitate a crescut considerabil. Se observă tot mai mult apariția de noi idei originale, menite să aducă un boom creativ în companii și organizațiile proaspăt înființate. Pentru a prezenta unicitatea unui produs sau serviciu, companiile apar pe piață cu propriul nume, propriul brand deosebit de cel al concurenților și în esență, își consolidează dreptul de autor.

Subiectul „Proprietate intelectuală” este actual și important în măsura în care anumite statistici și rezultate obținute permit înțelegerea proprietății intelectuale ca un instrument esențial în valorificarea și promovarea inovațiilor la nivel național și internațional.

Ca obiect de studiu îl reprezintă proprietatea intelectuală și drepturile de proprietate intelectuală în valorificarea și consolidarea inovațiilor.

Pentru a putea exprima rolul proprietății intelectuale, ca subiecte de studiu se descriu state concrete în cercetare și politicile implementate de acestea în vederea fortificării inovațiilor (China, Japonia, Norvegia, Republica Moldova în comparație cu țara vecină – România).

Ca metodă principală de studiu, se folosește analiza conceptuală/abordarea conceptuală, atunci când s-au analizat noțiunile de proprietate intelectuală și inovație preluate din literatura de specialitate.

De asemenea se include și analiza statistică sau empirică, atunci când se estimează diversele tendințe și transformări pe care le suferă proprietatea intelectuală la nivel mondial.

Analiza comparativă permite identificarea principalelor diferențe dintre proprietate intelectuală a Republicii Moldova de exemplu și a altor țări luate ca obiect de studiu.

Cercetarea respectivă își propune ca obiective:

- ✚ analiza conceptelor de proprietate intelectuală și inovație;
- ✚ studierea politicilor de proprietate intelectuală, cu axare preponderentă pe diferite țări;
- ✚ studiu comparativ referitor la proprietatea intelectuală în Republica Moldova și România prin prisma măsurilor promovate de agențiile de proprietate intelectuală.

1. ANALIZA LITERATURII DE SPECIALITATE LA SUBIECTUL CERCETAT

În lumea economiei, proprietatea intelectuală ocupă un loc de frunte. Literatura de specialitate ne direcționează atenția spre o multitudine de noțiuni ale proprietății intelectuale și ale inovației.

Falvey și Foster consideră că proprietatea intelectuală este acel element, care încurajează inovația și acordă inventatorilor de succes putere de monopol temporar asupra inovațiilor lor [6, p.7]. Într-un fel, proprietatea intelectuală și inovația merg mână în mână, depind una de alta.

Conform Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale, proprietatea intelectuală se referă la creația minții: invenții, lucrări artistico – literare, diverse simboluri și nume utilizate cu preponderență în comerț și în alte domenii conexe [12, p.2].

Cu adevărat proprietatea intelectuală contribuie la creșterea competitivității și performanțelor inovaționale a țărilor. Această idee este susținută deopotrivă de autoarea Munteanu, care subliniază că proprietatea intelectuală este un atribut indispensabil al economiei de piață, iar în condițiile globalizării comerțului ea a devenit un factor – cheie al economiei mondiale [10, p.2].

Totodată, unii autori precum Comino și Manenti consideră că proprietatea intelectuală este un element important al economiei, care joacă un rol major în crearea valorii de piață [4 p.2].

Proprietatea intelectuală contribuie la atingerea performanțelor inovaționale mai înalte, acest lucru fiind dovedit și de numeroasele date statistice.

Corelația dintre proprietate intelectuală și inovații este văzută de autorii Bhattacharjee, Bhattacharya și Datta prin prisma faptului că inițial drepturile de proprietate intelectuală au fost create pentru a proteja inovatorii și creatorii, iar mai târziu au avut impact asupra dezvoltării economiei globale [3 p.35].

Prin urmare, inovația este răspândită în toate domeniile, fiind considerată un generator important de noi idei și invenții care au schimbat lumea. Această ipoteză este susținută de Maranwille, care este de acord că inovația are o aplicabilitate largă prin oferirea de soluții mai bune ce satisfac cerințe noi, nevoi nearticulate sau nevoi existente ale pieții [8, p.8].

Frankelius privește inovația drept ceva absolut nou și original, care „intră” în piață sau societate [7, p.27].

1. ANALIZA POLITICILOR DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ APLICATE LA NIVEL INTERNAȚIONAL

De regulă, pentru elaborarea politicilor în orice domeniu, un stat se conduce după anumite regulamente sau ordonanțe, care să evdențieze cum trebuie elaborate corect aceste politici pentru a fi eficiente. În cadrul politicilor de proprietate intelectuală, o atenție deosebită se focusează pe Acordul privind aspectele comerciale legate de drepturile de proprietate intelectuală (în engleză TRIPS – The Agreement on Trade – Related Aspects of Intellectual Property Rights), care are temei juridic internațional între toate statele membre ale Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). Acordul stabilește standarde minime de reglementare de către guvernele naționale a mai multor forme de proprietate intelectuală (PI).

Acordul adoptă o serie de cerințe pentru a susține țările să protejeze drepturile de PI. Una din cele mai importante este legată de termenii de copyright, care trebuie să se extindă cel puțin 50 de ani sau ceea ce implică programele computerizate, care obligatoriu trebuie considerate „opere literare” în condițiile legii dreptului de autor, etc..

Frankelius susține că politicile legate de brevetare, domeniul de aplicare a brevetabilității și cerințele de noutate în brevete, toate pot contribui la dezvoltarea unui sector inovator intern și la difuzarea internațională a cunoștințelor.

În rezultat, s-au urmărit diferite politici implementate de țările lumii în vederea protecției PI și fortificării inovațiilor. În figura 1 s-a obținut o analiză a celor mai importante politici.

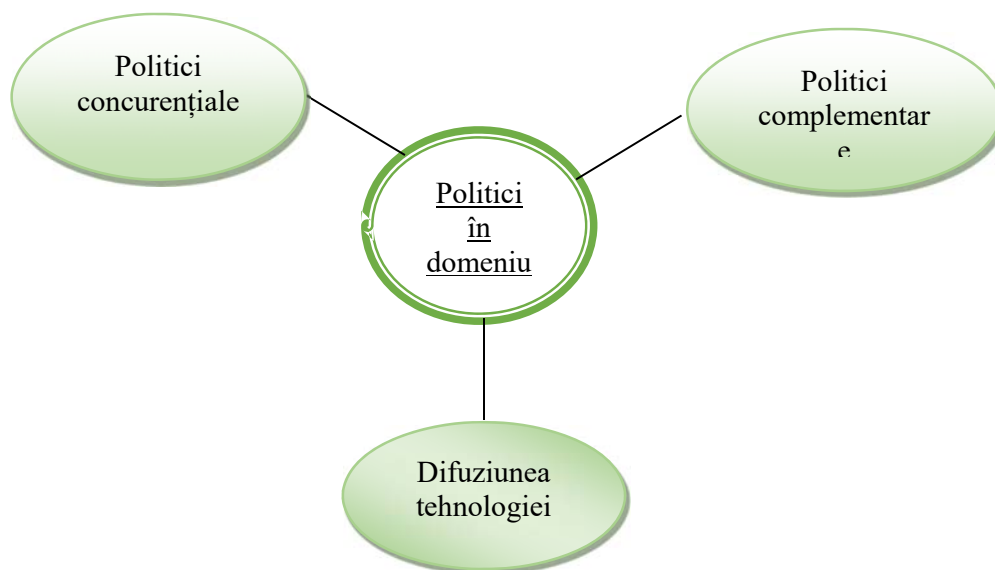

Figura 1. Politici în domeniul PI

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor https://www.unido.org/sites/default/files/2009-04/Role_of_intellectual_property_rights_in_technology_transfer_and_economic_growth_0.pdf (citată 21.04.2020)

Prin implementarea politicilor concurențiale se urmărește creșterea puterii de piață pentru deținătorii de brevete și o protecție a drepturilor de proprietate intelectuală mai puternică ce poate duce la scăderea vânzărilor la prețuri mai mari.

Prin politicile complementare se doresc investiții mai mari în educație, știință și tehnologie, care încurajează inovația internă.

Pentru majoritatea țărilor în curs de dezvoltare se importează tehnologii avansate. Politicile care vizează îmbunătățirea infrastructurii pentru comunicații și transport împreună cu politicile comerciale și investiționale pot permite accesul țărilor la tehnologia străină. Aceste politici sunt cunoscute ca difuziunea tehnologiei.

Drepturile de proprietate intelectuală sunt protejate și recunoscute la nivel global ca ceva absolut necesar și important pentru dezvoltarea economiei și creșterea inovațiilor sau a know – how - urilor.

Ca element de studiu s-a luat China și cu ajutorul analizei statistice s-au obținut anumite rezultate referitoare la trendurile existente în cadrul PI. Astfel, în China, țara în care inovațiile, cunoștințele și imaginația nu au hotărât și-a recunoscut drepturile de PI încă din anul 1980. Aderarea Chinei la Acordul privind aspectele comerciale legate de drepturile de proprietate intelectuală în 1980 sau la Convenția pentru protecția proprietății industriale în decembrie 1984, a contribuit la accelerarea și mai rapidă a inovațiilor. De asemenea, sunt de menționat cheltuielile Chinei vizavi de proprietatea intelectuală. Figura 2 ilustrează creșterea plăților totale din China către toate țările lumii pentru utilizarea proprietății intelectuale străine (cele mai relevante date - 1997 - 2017).

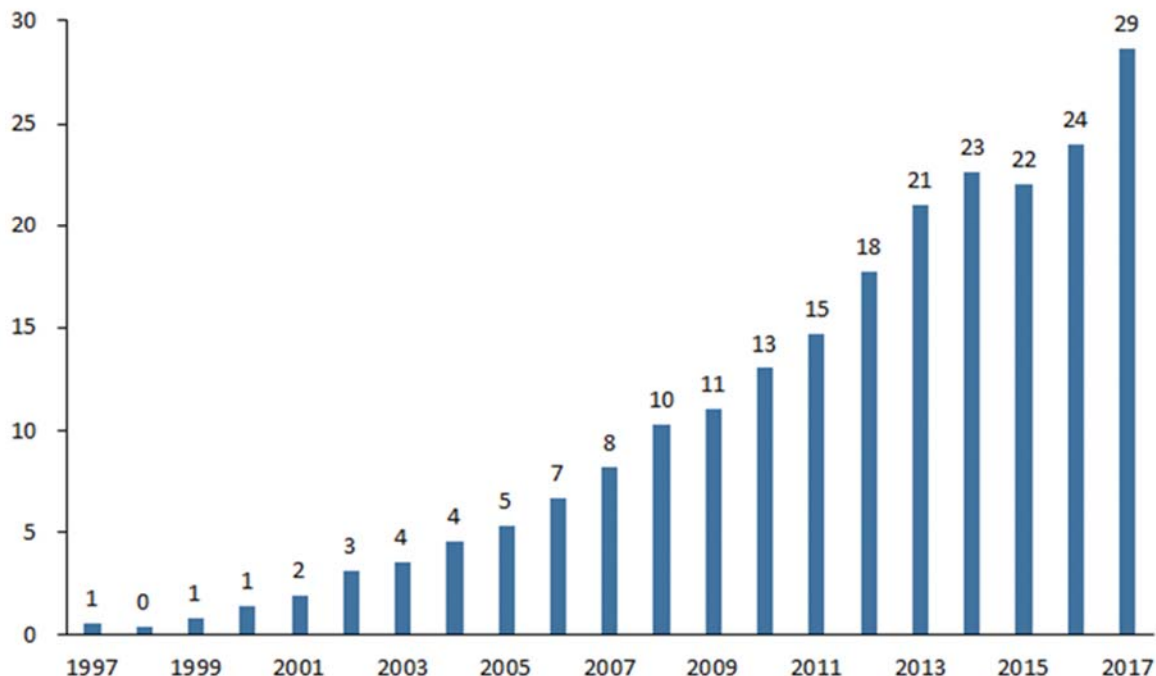

Figura 2. Plățile Chinei pentru utilizarea proprietății intelectuale străine, 1997 – 2017

Sursa: Administrația de Stat a valurilor externe din China

<http://conversableeconomist.blogspot.com/2019/07/payments-from-china-for-foreign.html> (citată 22.04.2020)

Potrivit figurei, există o creștere considerabilă a cheltuielilor pentru PI (aproape 29 de miliarde de dolari în 2017) față de 2015, când cheltuiala a reprezentat 24 de miliarde de dolari. Acest fapt demonstrează importanța PI în consolidarea inovațiilor și domeniilor inovative conexe. Cunoașterea necesită de asemenea, costuri de cercetare - dezvoltare.

Ca element de studiu s-a analizat și țara vecină a Chinei - Japonia, unde proprietatea intelectuală și inovațiile constituie un aspect cheie pentru dezvoltarea, creșterea economiei și sporirea producției/serviciilor companiilor.

Pentru obținerea rezultatelor preconizate, se studiază o organizație concretă și politicile în materie de PI implementate de aceasta.

De exemplu, Grupul Mitsubishi Electric recunoaște că drepturile de proprietate intelectuală reprezintă o resursă indispensabilă de gestionare esențială pentru viitorul organizației și trebuie protejate. Prin integrarea activităților de afaceri, cercetare - dezvoltare și PI, Grupul își consolidează activ activele PI internaționale, care sunt în strânsă interacțiune cu strategiile de creștere a afacerilor Grupului și joacă un rol esențial atât pentru afaceri, cât și pentru societate. Compania lucrează activ la protejarea drepturilor de proprietate intelectuală. În figura 3 este proiectată pe larg structura diviziunii PI în această organizație.

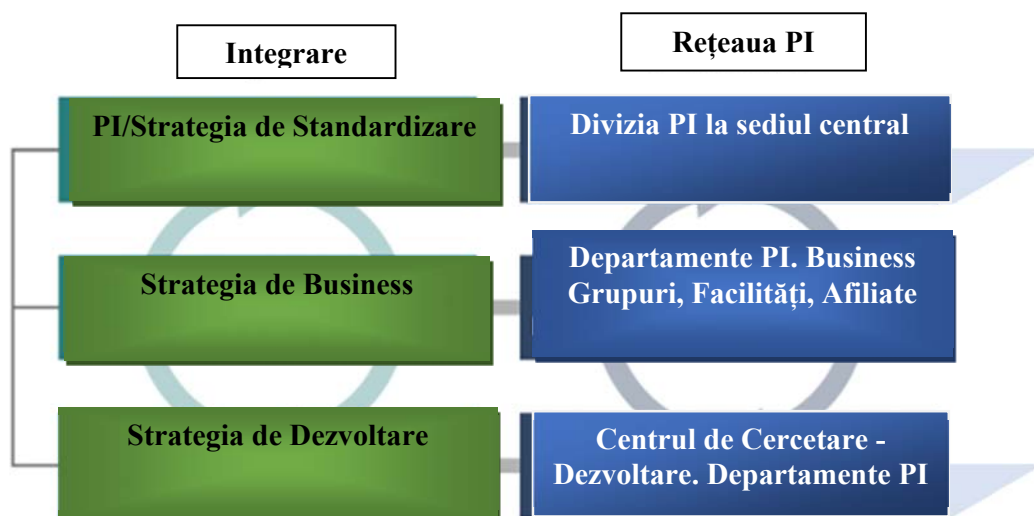

Figura 3. Business Integrat, Cercetare – Dezvoltare și alte activități de PI

Sursa: *Mitsubishi Electric Changes for the Better. Protecția drepturilor de PI*
<https://nl.mitsubishielectric.com/en/about/global/rd/ip/index.html> (citată 22.04.2020)

Toate elementele sunt interconectate între ele, nu este posibilă dezvoltarea unei politici fără alta, deoarece în afaceri este nevoie de o gândire analitică complexă și, de asemenea, de creativitate pentru a atinge culmile succesului.

Japonia înregistrează un număr record de patente (2018), patentele sunt un element cheie din cadrul PI. La rândul lor companiile menționate în Tabelul 1 utilizează pe scară largă inovațiile.

Tabelul 1. Patente înregistrate în Japonia în anul 2018
mii patente

Criteriul	Aplicantul	Numărul de patente
1	Mitsubishi Electric	4,348
2	Canon	4,288
3	Toyota Motor	3,301
4	DENSO	3,285
5	Panasonic	2,630

Sursa: *Mitsubishi Electric Changes for the Better. Protecția drepturilor de PI*
<https://nl.mitsubishielectric.com/en/about/global/rd/ip/index.html> (citată 22.04.2020)

Un număr mai mare de brevete a fost înregistrat de Mitsubishi Electric (4.348) și Canon, cu o diferență de 60 de puncte. Pe ultimile poziții în clasament se situează DENSO (3.285) și Panasonic (cu doar 2.630 de patente).

În Europa există state pe cât de inovative, pe atât și de responsabile în valorificarea drepturilor de proprietate intelectuală. Rezultatele obținute concentrează atenția asupra Norvegiei, care a fost printre primele țări ce a semnat o serie de acorduri și convenții referitoare la PI. În Tabelul 2 se creionează cele mai importante tratate ale Norvegiei:

Tabelul 2. Tratatate semnate de Norvegia în domeniul PI

Tratatul	Conținutul
<i>Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor</i>	Tratat internațional cu privire la dreptul de brevet, încheiat în 1970. Acesta prevede o procedură unificată pentru depunerea cererilor de brevet pentru protejarea invențiilor în fiecare dintre statele sale contractante
<i>Protocolul referitor la Acordul de la Madrid privind înregistrarea internațională a mărcilor</i>	Sistem ce face posibilă protejarea unei mărci într-un număr mare de țări prin obținerea unei înregistrări internaționale, care are efect în fiecare dintre părțile contractante desemnate
<i>Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice</i>	Convenție pentru protecția operelor literare și artistice și a drepturilor autorilor lor

Sursa: Elaborat de autor

Fiecare convenție/tratat are ca punct de pornire „protecția drepturilor de proprietate intelectuală”, ceea ce dovedește valoarea încheierii lor și impactul asupra dezvoltării PI a țărilor care s-au implicat în semnarea acestor tratate.

Important este de menționat gradul de inovații a țărilor din Uniunea Europeană. Rezultatele obținute permit înțelegerea faptului cât de inovative sunt țările și dacă politicile în materie de inovații au fost implementate conform standardelor și dacă mai e nevoie de careva îmbunătățiri.

În calitate de instrument în măsurarea performanțelor în materie de inovare a țărilor din Uniunea Europeană servește **Tabloul de Bord privind inovarea** pentru anul 2019, care subliniază că performanțele atinse de țările Europei și ale regiunilor sale în materie de inovare sunt în creștere. Ca metodă statistică s-a efectuat un clasament pe țări prezentat în figura 4, cu rezultate atinse în 2019.

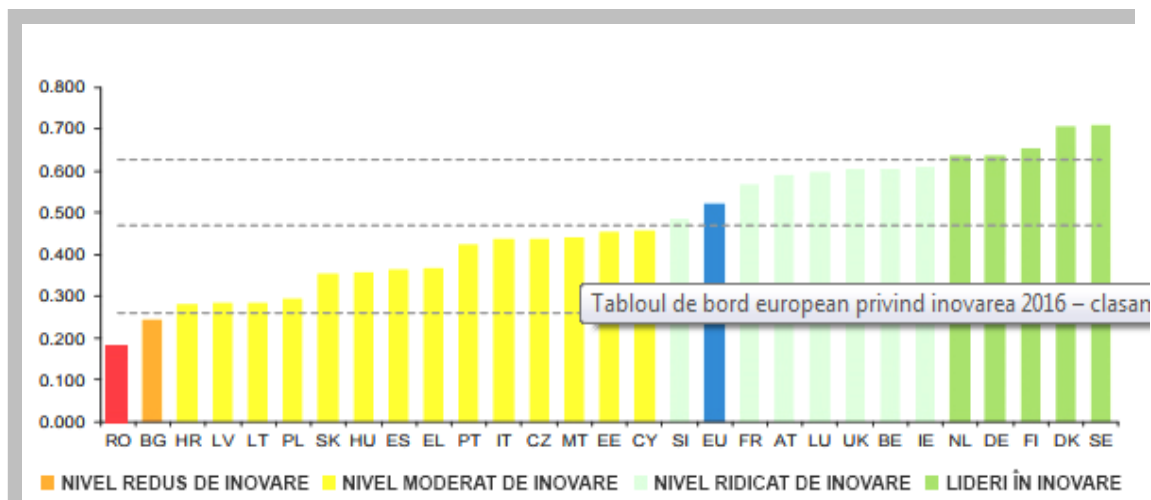

Figura 4. Tabloul de Bord privind inovarea, 2019

Sursa: Comisia Europeană - Comunicat de presă. Tablourile de bord privind inovarea 2019: Performanțele în materie de inovare ale UE și ale regiunilor sale sunt în creștere

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_19_2991 (citată 22.04.2020)

Pe baza punctajelor acumulate, țările Europei se încadrează în patru grupe de performanță: lideri în materie de inovare, inovatori puternici, inovatori moderați și inovatori modești. Suedia este liderul în materie de inovare la nivelul Uniunii Europene în 2019, fiind urmată de Finlanda, Danemarca și Țările de Jos. Regatul Unit și Luxemburg și-au pierdut statutul de „lideri în materie de

inovare”, alăturându-se altor țări din categoria „inovatorilor puternici”, în timp ce Estonia face parte, pentru prima dată, din grupul „inovatorilor puternici”.

2. REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ROMÂNIA – DIRECȚII PRIORITARE ALE AGENȚIEI DE STAT PENTRU PROPRIETATEA INTELLECTUALĂ ȘI A OFICIULUI DE STAT PENTRU INVENȚII ȘI MĂRCI

În Republica Moldova își desfășoară activitatea o serie de companii, care merg în rând cu inovația și creativitatea, ceea ce duce și la dezvoltarea economiei naționale.

Țara vecină, România pune și ea accent pe protecția mărcilor, invențiilor și dreptului de autor. Pentru analiză, în Tabelul 3 se efectuează o comparație între principalele direcții ale Agenția de Stat pentru proprietatea intelectuală din Moldova (AGEPI) și Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci din România (OSIM).

Tabelul 3. Direcții prioritare AGEPI și OSIM

AGEPI	OSIM
• Mărci• Design industrial• Invenții• Indicații geografice, denumiri de origine, specialități tradiționale garantate• Soiuri de plante• Drepturi de autor/Copyrights• Instruiri/eLearning	• Invenții• Certificate suplimentare de protecție• Modele de utilitate• Topografii de produse semiconductoare• Mărci și indicații geografice• Desene și modele

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor <https://osim.ro/despre-osim/>, <http://www.agepi.md/> (citată 22.04.2020)

Atât AGEPI, cât și OSIM sunt angajate să asigure o informare corectă și transparentă despre mărci, invenții, drepturi de autor și în general despre proprietatea intelectuală, oferind protecție maximă și exclusivitate.

Toate statele fac pași concreți de dezvoltare și valorificare a proprietății intelectuale. Și nu doar asta, pe 26 aprilie este sărbătorită Ziua Mondială a Proprietății Intelectuale. În acea zi au loc diverse seminare, evenimente dedicate acestei zile. În contextul pandemiei de COVID -19, pe tot Globul Pământesc este declarată stare de urgență, așadar evenimentele se vor desfășura în format online.

CONCLUZII

Prin cercetarea respectivă s-a atins scopul propus și rezultatele scontate. În contextul în care proprietatea intelectuală joacă un rol mai mult decât important în sferele vieții, o cunoaștere a politicilor implementate la nivel de țări pentru a o proteja este indispensabilă. Cercetarea și-a propus ca obiectiv de bază analiza conceptuală a noțiunilor de „proprietate intelectuală” și „inovație”. În acest context s-a obținut o viziune de ansamblu despre importanța proprietății intelectuale în cadrul unui stat și a unei companii. Studiarea politicilor implementate în materie de proprietate intelectuală și inovație în diferite țări a contribuit la consolidarea cunoștințelor despre aceste elemente. Analiza comparativă a direcțiilor prioritare ale Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală din Republica Moldova și ale Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci a dus la concluzia că Moldova face și ea pași rapizi pentru a se alinia la cerințele Uniunii Europene în materie de inovare și proprietate intelectuală. Însă, la acest capitol Moldova trebuie să se mai dezvolte.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Administrația de Stat a valurilor externe din China. *Plățile Chinei pentru utilizarea proprietății intelectuale străine, 1997 – 2017* [citată 22 Aprilie 2020]: <http://conversableeconomist.blogspot.com/2019/07/payments-from-china-for-foreign.htm>
2. Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală. *Direcții prioritare ale AGEPI* [citată 22 Aprilie 2020]. Disponibil: <http://www.agepi.md/>
3. BHATTACHARJEE, S., BHATTACHARYA, S., DATTA, S. SH. *Effects Of Intellectual Property Rights On Innovation And Development*, 2016., 50 p.
4. COMINO, S., MANENTI, F. M. *Intellectual Property and Innovation in Information and Communication Technology (ICT)*. Spania: 2015. ISBN 978-92-79-53361-7.
5. Comisia Europeană - Comunicat de presă. *Tablourile de bord privind inovarea 2019: Performanțele în materie de inovare ale UE și ale regiunilor sale sunt în creștere* [citată 22 Aprilie 2020]. Disponibil: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_19_2991
6. FALVEY, R., FOSTER, N. *The Role of Intellectual Property Rights in Technology Transfer and Economic Growth: Theory and Evidence*, 2006., 100 p.
7. FRANKELIUS, P. "Questioning two myths in innovation literature". *The Journal of High Technology Management Research*, 2009
8. MARANWILLE, S. "Entrepreneurship in the Business Curriculum". *Journal of Education for Business*, 1992, 68 p.
9. Mitsubishi Electric Changes to the Better. *Politici în domeniul PI* [citată 22 Aprilie 2020]. Disponibil: https://www.unido.org/sites/default/files/2009-04/Role_of_intellectual_property_rights_in_technology_transfer_and_economic_growth_0.pdf
10. MUNTEANU, S. *Dezvoltarea strategică a sistemului național de proprietate intelectuală – un imperative economic și social* [citată 24 Aprilie 2020]. Disponibil: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/ceci/ppt_presentations/2011/SubRegCapBuild_Chisinau/Munteanu
11. Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci. *Direcții prioritare ale OSIM* [citată 22 Aprilie 2020]. Disponibil: <https://osim.ro/despre-osim/>
12. WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION. *What is Intellectual Property?* [citată 22 Aprilie 2020]. Disponibil: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=99&plang=EN>

Coordonator științific: CRUDU RODICA, dr., conf. univ., profesor Jean Monnet
Academia de Studii Economice a Moldovei
Republica Moldova, mun. Chișinău, ASEM, Str. Mitropolit G. Bănulescu – Bodoni, 61
Email: crudu.rodica@ase.md